

Høringsdokument fra Verdal kommune til NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014

Kulturutredningen 2014 er et omfattende dokument som har gått grundig inn i alle relevante problemstillinger knyttet til kulturområdet og kulturpolitikken. Utredningen bygger på regnskapstall, bl.a. KOSTRA-tall, relevante forskningsrapporter og innhenting av informasjon fra aktører i et bredt spekter innen kulturfeltet, og de har invitert alle som har ønsket til å komme med innspill, bl.a. gjennom innspillskonferanser.

Utredningen har tatt for seg den nasjonale utviklingen i kulturpolitikken. Det vil si at den ikke bare har sett på de statlige men også fylkeskommunale og kommunale utviklingstrekk. Utvalget tar for seg utviklingstrekk i kulturpolitikken over et langt tidsperspektiv, men har hatt spesielt fokus på perioden etter 2005 og de satsingene som er gjort gjennom Kulturløftet 1 og 2. Det konkluderes med at mange av målene i Kulturløftet 1 og 2 er oppfylt, eller at en har kommet langt i å oppfylle dem – også målet om at en prosent av statsbudsjettet skal gå til kultur. At alle barn som ønsker det skal få et kulturskoletilbud trekkes fram som et av målene som ikke er blitt oppfylt.

Når det gjelder kommunal ressursbruk til kulturformål har det vært en betydelig vekst både i kommunens drifts- og investeringsutgifter til kulturformål. Denne økningen har i hovedsak gått til et "idrettsløft, et "kulturhusløft" og et "festivalløft" (begivenhetskulturen). Kommunens utgifter til det utvalget kaller "den kulturelle grunnmuren", det vil si folkebibliotek, kulturskoler, fritidsklubber og frivillig kulturarbeid, har stagnert i samme periode. Av disse kommer folkebibliotekene aller dårligst ut.

Utvalget peker også på at " *nedprioriteringene av den kulturelle grunnmuren faller sammen med nedbygging av den politiske og administrative organiseringen av den kommunale kultursektoren. Med færre representanter på høyt nivå i kommuneadministrasjonen ser det ut til å bli vanskeligere å få gehør for kultursektorens interesser og behov. Dette bidrar i sin tur til tendensen til at kulturfeltet i økende grad blir sett på som et aspekt ved andre politikfelt og i mindre grad forstått som et selvstendig virksomhetsområde i kommunene*".

Vurdering:

Verdal kommune vil gi honnør til utvalgets arbeid og til rapporten. Den er velskrevet og framstår som en solid gjennomgang av kulturpolitikken. De strategier som trekkes opp framover og de tilrådingene som Engerutvalget gjør blir også i all hovedsak tydelige og overbevisende i og med at de funderes på en solid dokumentasjon.

Utredningens tilrådinge

Utvalget har kommet med en rekke tilrådinge om endringer på ulike områder, men har oppsummert de følgende tilrådingene som de viktigste for kulturpolitikken i årene som kommer.

1. Nasjonale mål for kulturpolitikken

Å føre en offensiv kulturpolitikk er en nødvendighet for de offentlige myndighetene av flere grunner. Opprettholdelse og styrking av den kulturelle infrastrukturen er en forutsetning for et levende demokrati. Kunst og kultur er en ressurs som er ulikt fordelt i befolkningen. Kulturpolitikken bidrar til et mer rettferdig kulturliv. Det må legges til rette for et mangfold av kunstnere og kulturuttrykk, og for at hele befolkningen skal kunne delta i kunst- og kulturlivet. Samfunnet har også et ansvar overfor kommende generasjoner slik at de kan opprettholde og utvide mangfoldet i kulturlivet. Som en konsekvens av dette bør de nasjonale mål for kulturpolitikken bør være

- demokrati
- rettferdighet
- mangfold

Vurdering: Verdal kommune ser positivt på at det foreslås gjennomgående nasjonale mål for kulturpolitikken med utgangspunkt i de verdiene som er beskrevet ovenfor. Hittil har kulturpolitikken og organisering av kulturfeltet vært delt i et statlig, et regionalt og et varierende kommunalt nivå. Med å legge nasjonale føringer for en kulturpolitikk på et overordnet nivå slik utvalget foreslår, vil den enkelte kommune fortsatt ha gode muligheter til å utforme sin lokale kulturpolitikk slik at den svarer på utfordringene i den enkelte kommune og samtidig følger opp nasjonale mål.

De nasjonale målene må ha fokus på kultur som mål i seg selv – ikke bare som et mål for å nå andre politikkområder. På den måten vil kulturlivet virke på egne premisser og da vil det også være et godt virkemiddel for styrking av folkehelse, stedsutvikling, næringsutvikling osv.

2. Ytringskultur som kulturpolitikkenes ansvarsområde

Utvalget anbefaler at innholdet i kulturpolitikkenes ansvarsområde avgrenses til virksomheter som har et ekspressivt hovedformål. Det vil si

- virksomheter og aktiviteter knyttet til materiell og immateriell kulturarv, som museer, bibliotek, arkiv
- kunstnerisk virksomhet i vid forstand, det vil si det som omfattes av begrepene profesjonell kunst, populærkultur og aktiviteter i det frivillige kulturlivet.

Det vil si at ansvarsområdet omfatter både profesjonell og den frivillige og amatørbaserte kulturvirksomhet.

Vurdering: Verdal kommune er enig med utvalget i denne defineringen av kulturpolitikkenes ansvarsområde. Definisjonen gir rom for både tradisjonelle og nyskapende kulturvirksomheter som oppstår lokalt, samtidig som definisjonen er vid nok til å romme en nasjonal kulturpolitikk. Definisjonen setter ikke grenser for hva enkeltpersoner eller grupper

vil oppfatte som del av sin kultur, men er en avgrensing av det offentliges ansvar for utvikling av kulturpolitikken. Dette er en bedre og mer fleksibel innfallsvinkel til området enn ved å definere at bestemte temaområder som for eksempel musikk, teater, billedkunst osv skal tilhøre ansvarsområdet.

3. Tid for lokalt kulturløft

Engerutvalget er opptatt av at det er behov for en styrking av "den kulturelle grunnmuren" og foreslår at Kulturløftet III får form av et lokalt kulturløft. Med utgangspunkt i en forståelse av at kommune-Norge er mangfoldig, sier utvalget at tiltak må bygges opp nedenfra med utgangspunkt i lokale forutsetninger, ressurser, prioriteringer og behov. Samtidig sier utvalget at det er et mål at det finnes mest mulig likeverdige tilbud i hele landet. Etter å ha dokumentert at deler av "den kulturelle grunnmuren" økonomisk har stagnert, forutsetter utvalget at en styrking av kulturskoler, bibliotek, et blomstrende kulturliv og fortsatt frivillig innsats blir fulgt opp med større oppmerksomhet og mer penger fra statlig hold.

Utvalget mener det er behov for å vurdere øremerking i en tidsavgrenset periode til for eksempel

- Folkebibliotek
- Kulturskolene
- Innføring av dirigentlønnsordninger
- Øvings- og framføringslokaler til det lokale kulturlivet

Vurdering: Verdals kommune faller inn i beskrivelsen av at kommunale virksomheter som bibliotek, kulturskoler, ungdomsklubber og tilskuddsmidler til frivilligheten har hatt relativ stillstand samtidig som det er gjort store løft på andre kulturområder. På det organisatoriske området skal kommuneadministrasjonenes kulturfaglige kompetanse og kapasitet være en viktig del av den kommunale grunnmuren, for en helhetlig tuftet drift av kommunen.

Når det gjelder anbefaling fra utvalget om øremerking av tilskudd for å styrke virksomheten på de områdene som er nevnt over, støtter Verdals kommune tanken om tilføring av statlige ressurser til disse tiltakene. På hvilken måte disse midlene skal tilføres bør vurderes nærmere og muligens nyanseres i forhold til de ulike formålene, og det må være rom for lokalpolitiske prioriteringer ut fra den enkelte kommunes egenart. Når det gjelder innføring av dirigentlønnsordninger må det ses i nær sammenheng med kulturskolenes virksomhet. Denne utfordringen er ikke bare knyttet til økonomi, men også mulighetene ute i distriktene for tilgang til kvalifiserte fagpersoner.

Når det gjelder øvings- og framføringslokaler til det lokale kulturlivet foregår mye av denne aktiviteten i lokal forsamlings-/samfunnshus og på skoler. Mange av disse byggene er tæret av tidens tann eller trenger en oppgradering. Disse byggene må få tilbake samme modell for

finansiering som idrettsanlegg (etter modell av spillemidlene), slik at de lokale eierne, frivilligheten, får bedre mulighet til å sette byggene i stand.

I tillegg må det ved bygging/ombygging av skolelokaler kartlegges behovet for lokaler til kulturoppplæring og egnede lokaler for kulturlivet etter skoletid, også innbefattet kulturskolens behov.

4. Fra kulturell infrastruktur til kulturelt innhold og kunstnerisk kvalitet

Denne satsingen fokuserer i hovedsak på statsinstitusjoner, nasjonale institusjoner og region-/landsdelsinstitusjoner. Trykket i kulturpolitikken etter 2005 har ligget i å bygge opp den kulturelle infrastrukturen i forhold til dette. I årene som kommer må oppmerksomheten i større grad rettes mot innholdet, det vil si kunstproduksjon, kvalitet og publikum.

Vurdering: Verdal kommune har ingen innvendinger mot de forslagene som legges fram for å vitalisere og utvikle innholdet i disse kulturinstitusjonene.

5. Kunnskapsbasert kulturpolitikk

Kulturutredningen har vist at kulturpolitikken er mindre kunnskapsbasert enn andre politikkområder. For å styrke forskningsinnsatsen og å utvikle en mer kunnskapsbasert kulturpolitikk foreslår utvalget at det opprettes et forskningssenter på kunst- og kulturvernområdet.

Vurdering: Verdal kommune har registrert at flere forskningsinstitusjoner har gjennomført forskning på deler av kulturområdet – og fortrinnsvis på kultur som virkemiddel for å oppnå andre mål (bolyst, næringsutvikling, folkehelse mv), men lite på kunst og kultur som egne fagområder. Dette kan bidra til å tydeliggjøre kulturfeltet som eget politikkområde. Videre bør offentlig virksomhet være basert på best mulig kunnskap, og vi støtter forslaget om oppretting av eget forskningssenter.

6. Kulturpolitikkenes sektoransvar

Kulturen er sektorovergripende og de fleste departement har ansvar for kulturaktiviteter og deler av kulturarven. Slik bør det fortsatt være, men utvalgets vurderinger av utviklingen innenfor deler av kulturlivet tilsier at det bør gjøres flere organisatoriske endringer. Mer spesifikt mener utvalget at følgende bør overføres til Kulturdepartementet:

- Ansvar for kulturskolene fra Kunnskapsdepartementet
- Ansvar for kirkeavdelingen i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet
- Vurdere å overføre ansvaret for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
- Vurdere å overføre ansvaret for fritidsklubbene Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
- Vurdere å overføres ansvaret for kulturminnevernet fra Miljøverndepartementet

Med andre ord mener utvalget at Kulturdepartementets ansvarsområde bør utvides.

Vurdering: Verdal kommune ser forslaget om å utvide kulturdepartementets politikkområde som en konsekvens av utvalgets påpekning av at det er behov for å fastslå nasjonale mål for kulturpolitikken. Vår samarbeidsorganisasjon "Byer i Midt-Norge" har tidligere gått igjennom organiseringen av kulturområdet i våre kommuner, og sett at det har vært store forskjeller. Dette vanskeliggjør både en sammenligning av kommunenes innsats på kulturfeltet og muligheten for prosjektsamarbeid over kommunegrensene på en del områder.

Når det gjelder kulturskolene er de delvis organisert under oppvekstområdet og dels under kulturområdet i kommunene, mens det ikke synes som om dette har avgjørende innvirkning på hvordan kulturskolene arbeider i de ulike kommunene. Hovedkontakten mellom kommunene og kirkesamfunnene, barne- og ungdomsorganisasjoner og frivilligheten generelt går oftest gjennom kulturavdelingene mens landbruksavdelingene og kulturavdelingene samarbeider om kulturminneområdet: Landbruksavdelingene har kontakten opp mot grunneier og miljøverndepartementets tilskuddsordninger, mens kulturavdelingene har kontakten opp mot museene, reiselivet og diverse arrangement som knyttes opp mot kulturarven.

Verdal kommune støtter i prinsippet at de ansvarsområdene som kulturutredningen trekker fram legges til kulturdepartementet, og at dette blir en gjennomgående, nasjonal organisering av det kulturpolitiske området.

Samtidig vil det være behov for en styrket samhandling på tvers av departementene. I dag kan det oppleves som at det er forholdsvis "tette skott" mellom ulike departement, og at det er et hinder for helhetlig utvikling av ønskede satsinger hvor tverrfaglig samhandling på lokalplanet fungerer godt.

7. Kulturpolitikens lovgrunnlag

Som en konsekvens av punkt 6 foreslår utvalget

- at kulturloven utstyres med bestemmelser som gjør den til et aktivt verktøy og som gir kommuner og fylkeskommuner ansvar for å utvikle planstrategier på kulturområdet
- At kultur tas med i Plan- og bygningsloven på lik linje med folkehelse
- At opplæringsloven endres og kulturloven utstyres med bestemmelser tilsvarende opplæringslovens § 13-6 (kulturskoleloven)
- At voksenopplæringslovens §7 suppleres med en bestemmelse om kommunalt ansvar for behovsprøvd lager
- Utvalget slutter seg til forslag om ny boklov.

Vurdering: Verdal kommune ser positivt på forslaget om å gjøre kulturloven til et mer aktivt verktøy enn i dag hvis dette kan føre til en bedre omforent forståelse av hvordan de ulike forvaltningsnivåene skal utøve sitt ansvar i forhold til loven. Forslaget om at kultur, på lik

linje med folkehelse, tas inn i Plan- og bygningsloven. Dette bidrar til å forplikte kultur som sektorovergripende virksomhet. De øvrige endringsforslagene er naturlige konsekvenser av forslagene i punkt 6.

8. En bærekraftig kunstnerpolitikk

Utredningen peker på at det er kulturpolitiske utfordringer knyttet til kunstneres levekår. Kulturpolitikken må bidra til at alle har like muligheter til å kunne prøve ut sine talenter som kunstnere. Samtidig må den bygge på en erkjennelse av at bare noen kan lykkes i en slik karriere. Etter utvalgets oppfatning bør utfordringene med kunstneres levekår møtes med en todelt strategi hvor man hever kvalitetskravene i de eksisterende stipend- og prosjektstøtteordningene for kunstnere, slik at det gis mer til færre, samtidig som man styrker virkemiddelbruken som bidrar til at flere kunstnere kan leve av egne kommersielle inntekter.

Vurdering: Verdal kommune har ingen vurderinger til dette punktet.

9. Kulturelt medlemskap

Utvalget ser arbeidet med å skape et inkluderende kulturliv som gjenspeiler det kulturelle mangfoldet i samfunnet som avgjørende for kulturpolitikkenes legitimitet. Dette bør skje på følgende områder.

- Bygge opp kulturinstitusjoner og – arenaer for minoritetene
- Gjøre de store kulturinstitusjonene mer inkluderende
- Utvide fokus for arbeidet med inkludering slik at det i større grad enn i dag omfatter kulturarenaer og møteplasser i det lokale kulturlivet

Vurdering: Verdal kommune mener at dette er et viktig satsingsområde for å skape trygge, demokratiske lokalsamfunn, og at dette er et område som et framtidig forskningssenter for kunnskapsbasert kulturpolitikk kan gi vesentlige bidrag til for å utvikle strategier for hvordan man lokalt og nasjonalt kan bygge ned kulturelle barrierer mellom grupper av innbyggere.